

Kansalliset kielet kielipolitiikan ja koulutuspolitiikan näkökulmasta

Pirkko Nuolijärvi

Kielikoulutus – yhteiskunnallinen haaste ja
mahdollisuus
Helsinki 27.3.2009

Kielipolitiikan kohteet

- Kielen status
- Korpus eli itse kieli
- Kielenopetus
- Kieliteknologia

Kielijulistus: Pohjoismaisen kielipolitiikan tavoitteet

- Jokainen pohjoismaalainen osaa **lukea ja kirjoittaa sitä kieltä tai niitä kieliä, jotka hänen asuinalueellaan ylläpitävät yhteiskunnan toimintaa.**
- Kaikki pohjoismaalaiset voivat kommunikoida keskenään ensisijaisesti **jollakin skandinaavisella kielellä.**
- Kaikilla pohjoismaalaisilla on **perustiedot kielellisistä oikeuksistaan** ja Pohjoismaiden kielellisestä tilanteesta.
- Kaikilla pohjoismaalaisilla on **erittäin hyvät tiedot vähintään yhdessä kansainvälisesti merkittävässä kielessä ja hyvät tiedot jossakin muussa vieraassa kielessä.**
- Kaikilla pohjoismaalaisilla on **yleistietoa kielestä ja sen käytöstä.**

Kielipoliittisia ohjelmia muissa Pohjoismaissa

- *Mål i mun.* Förslag till handlingsprogram för svenska språket (2002)
- *Sprog på spil – et udspil til en dansk sprogpolitik* (2003)
- *Norsk i hundre!* Norsk som nasjonalspråk i globaliseringens tidsalder. Et forslag til strategi. (2005)
- *Íslenska til alls* (2008)

Kielipoliittisia ohjelmia Suomessa

- *Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kielipoliittinen ohjelma* (1998)
- *Tänk om... Svenska språknämndens förslag till handlingsprogram för svenskan i Finland* (2003)
- *Suomen kielen toimintaohjelma* (ilmestyy keväällä 2009)

Kielipoliittisen työn eteneminen: selonteot ja ehdotukset

Värna språken – förslag till språklag (2008)
Sprog til tiden (2008)
Mål och mening. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk (2008)
Suomen kielen toimintaohjelma (tekeillä)

Suomessa on kielilaki. Kielilain mukaan valtioneuvosto antaa eduskunnalle kertomuksen kieliloista kerran vaalikaudessa (2006, seuraava 2009).

Suomen kielen toimintaohjelma

Miksi?

Suomen kielellä on vahva asema, mutta yhä pienemmäksi käyvässä maailmassa suomen kielen käyttöala on Suomessa kaventunut, erityisesti luonnontieteissä ja tekniikan alalla sekä kansainvälisissä yrityksissä.

Tavoitteena

- oman kielen monipuolinen käyttö muiden kielten rinnalla kaikilla elämänoilla
→ rinnakkaiskielisyys = oman kielen taito ja käyttäminen **JA** muiden kielten taito ja käyttäminen

Ei: oman kielen käyttäminen tai muiden kielten käyttäminen

Suomen kieli äidinkielenä

- On otettava tosissaan se, että oppiaineella äidinkieli ja kirjallisuus on eniten tunteja alakoulussa. Oppiaine äidinkieli ja kirjallisuus on erityisasemassa oppiaineiden joukossa nimenomaan alakoulussa. Siksi tarvitaan luokanopettajakoulutusta, joka tarjoaa opettajille riittävät eväät. Luontevin ratkaisu olisi se, että aineenopettajat opettaisivat äidinkieltä 5. ja 6. luokilla.
- Äidinkieleen erikoistuminen on otettava samalla tavalla palkassa huomioon kuin muihin aineisiin erikoistuminen.

Suomen kieli äidinkielenä

- Koulun äidinkielen opetus tulisi nähdä saumattomana jatkumona alakoulusta yläkoulun kautta lukioihin ja toisaalta ammatilliselle puolelle. Myös opetussuunnitelmissa ja opettajakoulutuksessa tulee näkyä tämä jatkumo.
- Lukion äidinkielen opetus on saatettava EU-maiden keskitertotasolle. Lukioon on saatava enemmän pakollisia kursseja, eli tilanne on palautettava vuoden 1995 tasalle. Nimenomaan kirjoitetun kielimuodon harjoittamiseen on kiinnitettävä huomiota.

Suomen kieli äidinkielenä

- Lukiossa on tarjottava kursseja, joilla annetaan yleistietoutta kielestä, erityisesti suomen kielen rakenteesta. Alakoulun tavoitteita on jatkettava läpi kaikkien kouluasteiden.
- Valinnaisena lukiokurssina on tarjottava yleisen kielitieteen perustietoutta. Kielet ylittävä, laaja-alainen ja kontrastiivinen näkökulma rikastaa kieliopin opetusta ja tekee sen mielenkiintoisemmaksi. Se on pedagogisestikin järkevää, sillä se tukee myös monikielisten ja maahanmuuttajien kieli-identiteettiä.

Suomen kieli ja kirjallisuus

- Tarvitaan uudenlaista suomenopettajien koulutusta. Koulun oppiaineen nimi *äidinkieli ja kirjallisuus* tulisi muuttaa. Oppiaineen nimi *suomen kieli ja kirjallisuus* kattaisi koko tehtäväkentän ja aineen eri oppimäärät ja vastaisi monien muiden maiden käytäntöjä.
- Tarvitaan uudenlaista kielenopettajien koulutusta. Myös vieraiden kielten opettajien on tunnettava äidinkielenopettajien työtä ja saatava tuntumaa monikielisille oppilaille annettavaan suomen opetukseen.
- Tarvitaan monikielisyteen ja monikulttuurisuuteen liittyviä opintoja osana kaikkea opettajakoulutusta.

Ruotsi peruskoulussa

- Äidinkielen lisäksi peruskoulussa opiskellaan vähintään kahta muuta kieltä (A1 ja B1).
- Pakollisista muista kielistä yhden tulee olla suomi tai ruotsi.
- Ruotsin valinta A1-kielenä on alakoulussa viime vuosina vähentynyt lähes koko maassa.
- Oppilaat osaavat ruotsia selvästi vähemmän kuin ennen.

Suomi ja ruotsi lukiossa

- Lukiossa kaikki opiskelevat suomea ja ruotsia.
- Suurin osa ruotsinkielisistä lukiolaisista kirjoitti suomen ylioppilaskirjoituksissa, 92 % kirjoitti suomen A1-kielenä.
- 73 % suomenkielisistä lukiolaisista kirjoitti ruotsin ylioppilaskirjoituksissa, vain 8 % kirjoitti ruotsin A1-kielenä.

Kieli yhteiskunnassa

Kieli- ja koulutuspolitiikka eivät ole erillisiä saarekkeita, vaan niiden tulee olla kytköksissä kaikkien politiikkaan. Kun tehdään kielenopetusta, myös kansalliskielten opetusta, koskevia ratkaisuja, vaikutetaan yhteiskunnan ja sen kansalaisten nykypäivään ja tulevaisuuteen.